

Філатов Борис Альбертович

Інституційні форми політичного патріотизму в сучасній Україні: динаміка еволюції

УДК 329(477)

DOI <https://doi.org/>

10.24195/2414-9616-2018-2-20-25

Філатов Борис Альбертович
кандидат юридичних наук, заслужений
журналіст України,
член Опікунської ради Європейської
асоціації українців
м. Дніпро, Україна

У статті розглядаються особливості динаміки еволюції патріотичних політичних інститутів, надається увага впливу політичних перетворень від початку незалежності України на рівень патріотичної свідомості та політичної ініціативності і вмотивованості окремих політичних інститутів. Визначаються імпульси демократичних перетворень у процесах формування громадянського суспільства, у контексті забезпечення наявних політичних інститутів зв'язку з новим зовнішнім середовищем. Встановлюються особливості розвитку громадянського суспільства під час Помаранчевої революції та Революції Гідності та їх значення для наявних політичних інститутів в Україні. Аналізуються напрями діяльності патріотичних політичних сил, зокрема громадський контроль як чинник підвищення політичної відповідальності політичних суб'єктів у міжвиборчий період. З'ясовується потенціал політичного патріотизму як чинника посилення зміни внутрішнього змісту конкретних політичних інститутів і їх взаємодії загалом. Встановлюється зміст нової конфігурації політичної системи, яка була спричинена перезавантаженням відносин влади і народу під час Євромайдану. Досліджується відображення демократизації на стані партійної системи, яка є чинником трансляції соціальних вимог на політичний рівень. Оцінюється функціонування політичних партій України в умовах зростання плюралізму і конкурентності. Надається увага динаміці зростання патріотичних політичних інститутів у параметрах кількісного зростання та збільшення різноманітності. Визначаються умови для ініціативного висування і відстоювання власних ідей сучасними патріотичними політичними силами й організаціями. З'ясовується залежність довіри до політичних партій, від закріплення електорального ядра шляхом застосування політичними силами громадських ресурсів. Вивчаються можливості забезпечення підтримки виборців політичними силами, які відповідають потребам громадян. Аналізуються чинники зовнішньої агресії та захисту державності і територіальної цілісності як пріоритети, що можуть переважати соціально-економічні питання та вузькі корпоративні чи територіальні інтереси. Вивчається процес диверсифікації політичних уподобань в умовах кризових явищ, які змушують населення реагувати на політичну дійсність. Розглядається основи оптимального інституційного дизайну патріотичних політичних сил та забезпечення рівня їх максимальної функціональності у вітчизняній політичній системі.

Ключові слова: політична інституалізація, політична консолідація, громадські рухи, інституційна форма, політична відповідальність.

Вступ. Неінституалістська парадигма в сучасній політичній науці пропонує погляд на політичні інститути у розширеному тлумаченні. Крім традиційних та усталених політичних інститутів, до числа політичних зараховуються усталені практики політичної поведінки інститутів, які набувають статусу політичних тимчасово, а також комбінації взаємодій різних інституційних утворень.

Процеси інституалізації виступають чинниками перетворення усталених взаємовідносин у політичній сфері на стійкі і функціональні основи демократичного політичного процесу. Патріотизм як проблема політологічного наукового пошуку тривалий час розглядається у контексті розвитку ідеологій та ціннісних систем, на сучасному етапі дедалі більша частина країн світу перетворюється на арену патріотичного ренесансу, або процесу популяризації патріотичних цінностей на соціальному та управлінському рівнях. Відстоювання інтересів конкретної держави та патріотична мотивація дій різних політичних суб'єктів формує емпіричну картину інституалізації політичного патріотизму. Це явище стає дедалі більш поширеним через формування загроз національній ідентичності в усталеному соціальному порядку та перспективам виживання окремих соціальних груп та цілих етносів.

Інституалізація політичного патріотизму є явищем політичного самовираження певних політичних сил в умовах втрати чинності класичними ідеологіями і доктринами. Загалом політичний патріотизм є явищем ситуативного об'єднання громадян, що стає базою для широкої соціальної інтеграції, оскільки дає основи для об'єднання людей із різним соціальним походженням та різними політичними уподобаннями. Також посилення позицій політичного патріотизму відбувається внаслідок неспроможності діяти і функціонувати тих інститутів, які покликані відповідати за захист національної державності і подолання численних криз.

У сучасній Україні інституалізація політичного патріотизму відбувається у межах загальних процесів соціально-політичної й економічної трансформації, однак ці процеси значно пришвидшилися після 2013 р. Поява нових громадських рухів і партій демократичного спрямування відобразила зростання популярності патріотичних настроїв серед населення, водночас прогнозування подальшого розвитку політичного патріотизму в Україні потребує ідентифікації етапів його зростання, розгляду етапів та інституційних форм політичного патріотизму. Зазначене може дати відповідь на ресурси у забезпеченні успіху демократичних

реформ та європейського вектору розвитку української держави.

У роботах вітчизняних науковців, зокрема Г. Агафонової [1], Р. Вереша [3], О. Проценко [8], П. Струніна [9; 10], розглядалися важливі аспекти інституційної трансформації політичної системи в Україні. Зокрема, вивчалися доцільність використання соціального медіа-маркетингу в оптимізації функціонування політичних партій в Україні, перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій, політична відповідальність влади та громадян в умовах партисипаторної демократії. Також розроблялася специфіка формування виборчих стратегій політичними партіями в Україні. Поряд із цим, мотивація вітчизняних інституційних перетворень патріотичним змістом потребує подальшого розгляду з точки зору стимулювання інституційного забезпечення демократизації з боку патріотичних політичних сил та рухів в Україні.

Мета і завдання. Метою статті є встановлення специфіки еволюції інституційних форм політичного патріотизму у сучасній Україні. Завданням є виявлення механізмів перетворення окремих політичних інститутів на патріотичні та перетворень у зворотному напрямі.

Методи дослідження. У статті використані фахові політологічні підходи та методи. Зокрема, до загальнологічних належать аналіз, синтез (здійснюється розгляд політичної ситуації в Україні після Євромайдану), індукція (формується фактологічна основа інституалізації політичного патріотизму). До фахових методів належать порівняльний та структурно-функціональний. За порівняльним методом порівнюються чинники інституційних форм втілення політичного патріотизму в Україні. За допомогою структурно-функціонального методу визначаються компоненти, які створюють уявлення про значення окремих політичних інститутів як форм прояву політичного патріотизму в сучасній Україні.

Результати. Перетворення політико-інституційної системи в сучасній Україні, пов'язані з низкою чинників, які визначають конфігурацію конкретних інститутів та їх взаємодію, такими чинниками є специфіка пострадянської трансформації, яка здійснювалася не досить послідовно та з певними зворотними тенденціями. Особливості кризового соціально-економічного стану в Україні спричинили потребу у комплексних перетвореннях не лише політичної сфери, але й суспільства загалом, дезінтеграції соціальної структури тощо. За цих умов динаміка перетворень політико-інституційної системи була пов'язана із потребами державного будівництва та внутрішніми чинниками політичної конкуренції. Здобуття Україною незалежності у 1991 р. зумовило початковий етап перетворень і надало їм імпульсу демократиза-

ції. Він визначав темп перетворення вітчизняних політичних інститутів до змішаних парламентських виборів в 1998 р. У цей період важливим чинником розбудови політичних інститутів стало прийняття Конституції 1996 р. Однак зниження динаміки перетворення політичних інститутів пов'язане з формуванням балансу сил між парламентськими політичними силами й набуттям українською демократією рис керованої (такої, що має внутрішньо зумовлений, дещо ізольований від решти процесів у світі характер). Новий поштовх демократичним перетворенням також надали процеси формування громадянського суспільства, які забезпечили наявним політичним інститутам певний зв'язок із новим зовнішнім середовищем. Вітчизняна дослідниця Т. Астахова вважає: «Розвинуте громадянське суспільство у змозі обмежити державну владу, на відміну від людини, яка не має влади, а має тільки свободу і тому не може реально вплинути на державу. У цьому разі держава може тільки само обмежити свою владу та визнати пріоритет людини» [2, с. 129].

Інтенсифікація розвитку громадянського суспільства під час Помаранчевої революції та Революції Гідності забезпечила появу нового функціонального значення для наявних політичних інститутів. Однак варто звернути увагу на істотну відмінність динаміки розвитку політичних інститутів в Україні, які мають публічний або непублічний характер діяльності. Зокрема, йдеться про групове політичне представництво в Україні, яке стало наявним ще з пізньоперебудовних часів. Прикметно, що донині вітчизняних лобізм так і не набув легальних форм, що свідчить про різку диспропорцію між впливом формальних і неформальних політичних відносин у нашій країні.

Політичний патріотизм в Україні був однією з провідних рушійних сил демократичних перетворень, як у період проголошення незалежності, так і у період першого та другого Майданів. Однак у постмайданний період динаміка інституційних перетворень знову уповільнювалися. Для якісного перетворення політичних інститутів необхідним є інтенсивне та ініціативне реформування, просування прогресивних політичних питань до порядку денного, що дасть змогу змінити тінюві риси лобіювання в Україні. Вітчизняний науковець О. Віннічук вважає: «Умови проведення лобістської діяльності в будь-якій країні залежать, перш за все, від конституційного ладу, наявності законодавчої бази і тих традицій ведення політичного процесу, що склалися. Та все ж, зважаючи на усі недоліки, це, зрештою, не може затінити ту надзвичайно корисну роль, яку він покликаний виконувати» [5, с. 172]. Зазначене свідчить про значні напрями, які потребують цілеспрямованого впливу у реформуванні політико-інституційної системи.

Посилення взаємозв'язку між суб'єктами відстоювання групових інтересів і громадянським суспільством може істотно розширити сферу лобіювання, вивести його з тіні і змінити його характер спуску корпоративного на суспільно-корисний. Зазначені процеси можуть бути однією з провідних вимог, наявних патріотичних політичних сил, які претендують на провідну роль у демократичних перетвореннях. О. Віннічук зауважує: «Зміст роботи лобістів виявляється у тому, що лобісти відповідають за зв'язки організації з органами державної влади, головним чином відстежують і зважують той вплив, який можуть справити обговорювані законопроекти у разі їх затвердження на життєдіяльність цієї організації» [5, с. 172]. Таким чином, зміна уповільнюючого впливу прихованого та корпоративного лобізму в Україні може відкрити шлях для інтенсифікації політичних перетворень.

Громадський контроль як чинник підвищення політичної відповідальності політичних суб'єктів у міжвиборчий період також може стати об'єктом діяльності патріотичних політичних сил. У період після Євромайдану з'явилося багато неурядових організацій, які виступають своєрідними агентами демократії. Однак їх діяльність потребує законодавчого затвердження та додаткових нормативних важелів, які дадуть змогу відстежувати відповідність наявних практик встановленим правилам політичної гри. Контроль із боку громадянського суспільства може забезпечити встановлення балансу між державами і недержавними політичними силами в Україні. Це буде свідчити про рух вітчизняної демократії до сталості та передбачуваності. О. Віннічук стверджує: «Вищою формою регулювання лобізму є інституціоналізований, законодавчо-врегульований лобізм. Критерій урегульованості надає йому статус легального і перетворює на повноправний інститут суспільства» [5, с. 173]. На прикладі лобізму можна побачити, що окремі інститути політичної системи України ще не пройшли етап конституювання. Це позначиться на динаміці реформування всієї системи: від гілок влади до неприбуткових спільнот і місцевих громад.

Політичний патріотизм у цьому контексті має перспективи стати імпульсом для посилення зміни внутрішнього змісту конкретних політичних інститутів України та їх взаємодії загалом. Наявні політичні інститути – партії, суб'єкти лобіювання, профільні громадські структури – можуть бути задоволені статусом-кво і не виявляти тенденції до якісної видозміни політичних інститутів. Проте ці зміни потребують постійного посування до політичного порядку денного та його відстоювання на рівні всього суспільства.

Поява нової конфігурації української політичної системи у 2005 та 2014 рр. була спричинена переважанню відносин влади і народу. Демо-

кратизація в основному відобразилася на стані партійної системи, яка є чинником трансляції соціальних вимог на політичний рівень. Політичні партії України почали функціонувати в межах зростання плюралізму й конкурентності. У межах функціонування патріотичних політичних сил конкуренція значно загострилася, що призвело до появи нових політичних гравців. Загалом утворення партійних суб'єктів політичних відносин в Україні залишилося підпорядкованим принципам персоналізованого лідерства. При цьому даються взнаки й спроби політичної інноваційності та творення нових організаційних форм. Як зазначається у звіті Центру Разумкова, «партійна система України, яка є важливим елементом політичної системи загалом, також зазнала суттєвих змін. Були усунуті від влади і фактично зійшли з політичної арени політичні партії, що до Майдану належали до пропрезидентської коаліції (Партія регіонів, КПУ). Відбулось істотне переформатування серед політичних сил, які представляли нову владу. Так, на старті кампанії з позачергових виборів до Верховної Ради 26 жовтня 2014 р. проєвропейська частина політичного спектру була представлена «старими» партіями («Батьківщина», «Свобода»), партіями, що були утворені внаслідок відокремлення від вже існуючих або злиття з ними («Народний фронт», «Блок Петра Порошенка»), а також партіями, утвореними безпосередньо під час Майдану («Правий сектор»)» [7]. Таким чином, показники динаміки, пов'язані з якісними змінами у партійному будівництві в умовах загрози на сході, засвідчили, що перспективи зростання впливу патріотичних політичних сил істотно розширилися. При цьому кількісні показники неповною мірою відповідають стану організаційної спроможності вітчизняних політичних сил. Партії загалом залишаються ізольованими від широких верств населення і слабо репрезентують суспільство, відповідаючи мінімальним вимогам реєстрації.

Динаміка розвитку патріотичних політичних сил в Україні, як вже зазначалося, почала уповільнюватися у міжвиборчий період. Тенденція до концентрації зусиль партійних структур на виборчих кампаніях істотно обмежує перспективи відображення усього громадського спектру. Згідно з даними експертів, «післявиборчий період ознаменувався гострою боротьбою не лише між новими провладними силами та опозицією, але також і конкуренцією та конфліктами між тими політичними силами, що в період з листопада 2013 р. – лютого 2014 р. виступали «єдиним фронтом» [7]. Далися взнаки протиріччя й конфлікти між політичними лідерами та слабкий рух до досягнення консенсусу. Диспропорція між представництвом і значенням парламентських і позапарламентських політичних сил стає помітною через те, що політичні сили, не представлені у національному пар-

ламенті, намагаються отримати реванш у регіональних і місцевих представницьких органах.

Одним із показників динаміки зростання патріотичних політичних інститутів стало кількісне зростання й посилення різноманіття. Це може свідчити про широкий електоральний простір і достатні умови для ініціативного висування і відстоювання власних ідей. Тенденцією, яка є провідним чинником для прогнозування майбутнього патріотичних політичних сил, є слабкість електоральної бази та неможливість її закріплення за окремими політичними силами на тривалий період. Згідно з інформацією Центру О. Разумкова, «різкі зміни в партійно-політичному спектрі викликали дезорієнтацію електоральних уподобань громадян, особливо тієї їх частини, яка не знайшла серед нових партій відповідників її усталеним партійним симпатіям. Залишаються вільними деякі «політичні ніші», на які можуть претендувати нові партійні структури. Дані досліджень громадської думки засвідчують, що ті політичні сили, які були з ентузіазмом сприйняті суспільством під час позачергових виборів, у подальшому почали втрачати підтримку виборців» [7]. Отже, пошуки нових організаційних форм в Україні призводять до активізації потенціалу непартійних політичних утворень.

На сучасному етапі довіра до патріотичних політичних партій в Україні залежить, передусім, від закріплення електорального ядра і кропіткої роз'яснювальної роботи, для якої більшість політичних сил не має достатніх ресурсів. Тому громадські рухи виглядають більш перспективною формою виразу патріотичних уподобань громадян, оскільки вони не потребують жорстких вихідних ресурсних умов та відповідності нормам формальної реєстрації. Найбільшу підтримку виборців можуть здобути сили, що найбільш відповідають поточним настроям громадян. Серед них в умовах зовнішньої агресії є захист державності, територіальної цілісності і незалежності. Ці пріоритети можуть переважати соціально-економічні питання та вузькі корпоративні чи територіальні інтереси. Каталізатором для диверсифікації політичних уподобань стали кризові явища, які змушували населення певним чином реагувати на політичну дійсність й формулювати свій політичний вибір. Отже, кризова свідомість в Україні стала основою для підтримки рішучих і радикально налаштованих політичних сил. Варто також зауважити, що суспільний запит на такі політичні сили зберігається, оскільки багато із завдань національного будівництва залишаються невирішеними.

Обрання конкретної інституційної форми певними політичними силами залежить, передусім, від рівня громадських структур. У сучасній Україні у постмайданний період важливим чинниками динамізації політичного процесу стали не інституалізовані політичні сили, а конкретні громадяни, які

брали участь у буремних політичних подіях і мають відповідний досвід та чітке уявлення щодо власних політичних вимог.

Зростання якісного потенціалу політичних інститутів в Україні пов'язано із проактивною позицією членів політичних сил та їх громадською діяльністю. Разом із тим, перетворення неурядових організацій на партії та виборчі об'єднання і, далі – на парламентські фракції, стало свідченням того, що в Україні немає достатньої кількості кадрів для забезпечення політичних інститутів. Кількісне зростання патріотичних політичних партій може свідчити про спроби окремих представників політичних сил розширювати спектр свого політичного впливу. Водночас різка диспропорція між реальними політичними силами і тими, які мають формальний характер в Україні, не сприяють розбудові ані дієвої партійної системи, ані парламентаризму, ані громадянського суспільства. Як свідчать офіційні дані, в Україні нараховується (станом на початок 2017 р.) 352 партії [4]. Статистичні дані дають змогу уявити, що політична структуризація українського суспільства не є завершеною. Реальні дії політичних сил під час виборів та їх конкуренція дали змогу побачити, що парламентаризм в Україні потребує нових ресурсів для свого розвитку.

Позачергові парламентські вибори 2014 р., які відбулися як наслідок подій на майдані Незалежності, показали, що українське суспільство загалом підтримує політичні сили, які займають проактивну позицію щодо реформування та демократизації країни. Низькою залишилася підтримка тих політичних сил, які представляли колишні правлячі режими. Загалом участь громадян у позачергових парламентських виборах засвідчила здатність нових політичних сил до мобілізації електорату і політичної конкуренції. За даними аналітиків, «позачергові парламентські вибори пройшли в Україні 26 жовтня 2014 р. За партійними списками на них переміг «Народний фронт», отримавши 22,14% голосів виборців. За «Блок Петра Порошенка» проголосували 21,81% громадян, «Самопоміч» отримала 10,97%, «Опозиційний блок» – 9,43%, «Радикальна партія Олега Ляшка» – 7,44%, «Батьківщина» – 5,68%. Інші партії не подолали 5%-й бар'єр» [6]. Як показують ці дані, переважна кількість політичних сил має патріотичну позицію. При цьому лише дві з парламентських фракцій є порівняно старими партіями, давно представленими у політичному спектрі України.

Також потрібно розуміти, що динаміка розвитку вітчизняних політичних сил пов'язана зі станом громадської думки і рівнем задоволеності очікувань громадян від політико-управлінської діяльності. Через два з половиною роки після позачергових парламентських виборів рівень підтримки парламентських політичних сил значно змінився. Це вказує на нездатність партій і вибор-

чих об'єднань підтримати зв'язок з електоратом та нестійкість соціальної бази політичних сил. У цій ситуації патріотичні політичні сили мають здійснювати активні дії щодо консолідації. Як свідчать дані аналітиків, «наприкінці травня 2017 р. рейтинг найбільш популярних політичних сил знаходиться на рівні в 10%» [11]. Таким чином, видозміна політичного ландшафту пов'язана передусім, зі знаковими подіями в Україні. Саме вони відображують сплески політичної активності.

Крім того, якісні перетворення в політичному управлінні й політичному представництві України відбуваються досить повільно через замкненість політичного класу, відсутність поширення громадської ініціативи та слабкі традиції до участі громадян у громадській діяльності. Концентрація важливих політичних подій і процесів на центральному рівні має бути доповнена збільшенням інтенсивності політичних процесів на рівні місцевих громад і регіонів. Політичні процеси децентралізації надають для цього нові можливості, оскільки відкривають шляхи до більш масштабного впливу місцевих лідерів, активістів і політичних сил на життя місцевих громад. Патріотичні політичні сили за умови їх тісної співпраці і консолідації здатні підвищити якість політичної активності населення та сприяти переходу української демократії на новий рівень розвитку.

Висновки. Стратегічні перетворення інституційної системи сучасної України відбувалися у кілька етапів. Першим із них був конституційний, який характеризувався високою динамікою та радикальними перетвореннями. Другим етапом став етап, що передбачав консолідацію ідеологічних правих сил, проте через протидію влади він не відбувся повною мірою. Сучасний етап політичної консолідації правих та патріотичних політичних сил відбувається в умовах підвищення темпів політичних реформ. Перетворення патріотичних політичних сил на дієвих суб'єктів прийняття важливих державних рішень є вирішальним як у контексті загального процесу реформування, так і в межах поточного керівництва державою. Інституалізація патріотичних політичних сил в Україні набула характеру процесу громадянського волевиявлення, однак у подальшому вона стала чинником ідентифікації в умовах політичних трансформацій та загроз. Процеси патріотичної політичної репрезентації здійснювалися на основі перетворення соціальних верств і громадських організацій на потужних лідерів громадської думки та представництва групових інтересів. Перспективою подальшої інституалізації політичного патріотизму в Україні є участь патріотичних громадських рухів у партіях, процесах деолігархізації українського суспільства та забезпечення політичної ініціативи процесу демократизації й державного будівництва. Ознаками інституалізації політичного патріотизму мають стати підвищення політичної відпо-

відальності партії і громадських рухів, подальше укріплення ініціативності у процесах локальної самоорганізації та процесах консолідації громадянського суспільства. Таким чином, інституалізація політичного патріотизму в Україні визначає ресурсні можливості й перспективи забезпечення переходу до консолідованої демократії. Перспективою подальшого розвитку проблеми, порушеної в цій статті, є вивчення ресурсного потенціалу патріотичних політичних сил у сучасній Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агафонова Г.С. Доцільність використання SMM у оптимізації функціонування політичних партій в Україні. Політологічні записки. 2013. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_10.
2. Астахова Т.В. Політичні партії в системі інститутів громадянського суспільства: конституційно-правовий аспект. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 64. С. 128–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_64_18.
3. Вереша Р.В. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (коментар до ст. 170 КК України). Вісник Академії адвокатури України. 2008. Число 1. С. 43–49.
4. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 18 січня 2017 року. URL: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acdbdec/politychni_partiyi
5. Віннічук О.В. Інституційний дизайн лобізму в умовах демократії. Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2014. Вип. 8. С. 171–174.
6. Вісім українських партій мають рейтинг більше 5%. URL: https://dt.ua/POLITICS/visim-ukrayinskih-partiy-mayut-reyting-bilshe-5-245496_.html.
7. Проект «Партійна система України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити» здійснюється Центром Разумкова. URL: http://old.razumkov.org.ua/upload/1442416518_file.pdf.
8. Проценко О.В. Політична відповідальність влади та громадян в умовах партисипаторної. Політологічні записки. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_49.
9. Струнін П.А. Особливості формування виборчих стратегій політичними партіями в Україні. Політологічні записки. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_50.
10. Струнін П.А. Політико-культурні чинники реалізації електоральної функції політичними партіями України. Політологічні записки. 2012. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_42.
11. Як змінювалися електоральні симпатії українців у 2016-му. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/02/01/infografika/polityka/yak-zminyuvalysya-elektoralni-sympatiji-ukrayinciv-u-2016-mu>.

REFERENCES:

1. Ahafonova H.S. Dotsilnist vykorystannia SMM u optymizatsii funktsionuvannia politychnykh partii v Ukraini. Politolohichni zapysky. 2013. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_10.

2. Astakhova T.V. Politychni partii v systemi instytutiv hromadianskoho suspilstva: konstytutsiino-pravovyi aspect. Aktualni problemy derzhavy i prava. 2012. Vyp. 64. S. 128–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_64_18.
3. Veresha R.V. Pereshkodzhannia zakonni diialnosti profesiinykh spilok, politychnykh partii, hromadskykh orhanizatsii (komentar do st. 170 KK Ukrainy). Visnyk Akademii advokatury Ukrainy. 2008. Chyslo 1. S. 43–49.
4. Vidomosti shchodo zareiestrovanykh u vstanovlenomu zakonom poriadku politychnykh partii stanom na 18 sichnia 2017 roku. URL: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acdbdec/politychni_partiyy/.
5. Vinnichuk O.V. Instytutsiinyi dyzain lobizmu v umovakh demokratii. Filosofiia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury. 2014. Vyp. 8. S. 171–174.
6. Visim ukraïnskykh partii maiut reitynh bilshе 5%. URL: https://dt.ua/POLITICS/visim-ukrayinskih-partiy-mayut-reityng-bilshе-5-245496_.html.
7. Proekt «Partiina systema Ukrainy do i pislia Maidanu: zminy, tendentsii rozvytku, suspilni zapyty» zdiisniuietsia Tsentrom Razumkova. URL: http://old.razumkov.org.ua/upload/1442416518_file.pdf.
8. Protsenko O.V. Politychna vidpovidalnist vlady ta hromadian v umovakh partysypatornoi demokratii. Politolohichni zapysky. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_49.
9. Strunin P.A. Osoblyvosti formuvannia vyborchykh stratehii politychnymy partiiamy v Ukraini. Politolohichni zapysky. 2011. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_50.
10. Strunin P.A. Polityko-kulturni chynnyky realizatsii elektoralnoi funktsii politychnymy partiiamy Ukrainy. Politolohichni zapysky. 2012. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_5_42.
11. Iak zmyniuvalysia elektoralni sympatii ukraïntsiv u 2016-mu. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/02/01/infografika/polityka/yak-zmyniuvalysia-elektoralni-sympatiyi-ukrayincziv-u-2016-mu>.

Institutional forms of political patriotism in contemporary Ukraine: evolution dynamics

Filatov Boris Albertovych

Candidate of Law, Honored Journalist of Ukraine,
Member of the Board of Trustees of the European Association of Ukrainians in Dnipro, Ukraine

The article deals with the peculiarities of the dynamics of the evolution of patriotic political institutions, attention is paid to the influence of political transformations since the beginning of Ukraine's independence on the level of patriotic consciousness and political initiative and motivated individual political institutions. The impulses of democratic transformations in the processes of civil society forming in the context of providing the existing political institutions with the new external environment are determined. The peculiarities of the development of civil society during the Orange Revolution and the Revolution of Dignity and their significance for existing political institutions in Ukraine are set. The directions of patriotic political forces activity, in particular, public control as a factor of political actors' responsibility increasing in the inter-election period, are analyzed. The potential of political patriotism as a factor of strengthening the change in the internal content of specific political institutions and their interaction in general is clarified. The content of the new configuration of the political system, which was caused by a reload of relations between the authorities and the people during the EuroMaydan, is determined. The reflection of democratization on the state of the party system, which is a factor in the translation of social requirements into the political level, is explored. The functioning of political parties of Ukraine in the conditions of growth of pluralism and competitiveness is estimated. The attention is paid to the dynamics of the growth of patriotic political institutions in the parameters of quantitative growth and increase of diversity. The conditions for the initiative promotion and advocacy of own ideas by modern patriotic political forces and organizations are determined. Attention given to the dependence of trust in political parties, from the consolidation of the electoral core through the use of political forces of public resources. The possibilities of supporting voters with political forces that meet the needs of citizens are being explored. The analysis of factors of external aggression and protection of statehood and territorial integrity as priorities that can prevail social and economic issues and narrow corporate or territorial interests. The process of diversification of political preferences in the conditions of crisis phenomena, which compel the population to react to political reality, is being studied. The basis of optimal institutional design of patriotic political forces and ensuring their level of maximum functionality in the domestic political system is considered.
Key words: political institutionalization, political consolidation, civic movements, institutional form, political responsibility.